

זיכרונות האקדמיה ללשון העברית

יט-כ

תשל"ב-תשל"ג

בהוצאת האקדמיה ללשון העברית
ירושלים, תשל"ה

- ב"זיכרונות האקדמיה ללשון העברית" מתפרסמים :
- א. החלטות האקדמיה בענייני הלשון ובכל שאר העניינים שבתחום פעולתה :
  - ב. דינים וחשבונות על פעולתה ;
  - ג. זיכרון דברים של הוויכוחים המדעיים בישיבות המליאה ;
  - ד. זיכרון דברים של הוויכוחים המדעיים בישיבות שאר מוסדותיה, אם המנהלה רואה צורך בכך.
- (עיין תקנון האקדמיה, סעיפים 35—36)

כתובת העורך והמו"ל : האקדמיה ללשון העברית, ירושלים
ת"ד 3449 ; טלפון 32242

דפוס מרכז, ירושלים

התוכן:

- 5 . . . . . החברים באקדמיה בשנות תשל"ב-תשל"ג .
- 7 . . . . . החלטות האקדמיה . . . . . כללים בנטיית השם, פרק שלישי : החולם
- 11 . . . . . ישיבות המליאה
- שנת תשל"ב
- 13 . . . . . ישיבת מאה וחמש . . . . . המשך בחירת הוועדים, 13.
- 13 . . . . . ישיבת מאה ושש . . . . . מתן פרסי זאלצמאן, 14. — הרצאת הא' כנעני על מילון חידושי איתמר בן-אב"ו, 15. — הרצאת הא' ירדן על מילון שירת רשב"ג, 16. — אישור הצעת התקציב לשנת 1973—1974, 22. — הרצאת הא' איתן על מפעלים בין-לאומיים במינוח ועל השפעתם על פעולת האקדמיה, 24. — מונחי יציקה, 34.
- 35 . . . . . ישיבת מאה ושבע . . . . . דברים לזכר יחזקאל קוטשר ז"ל, 35. — תנועת e בתעתיק מלועזית לעברית, 39. — סדרי הדיון בענייני הדקדוק, 43. — מונחי גלים ורמים בים, 52. — שמות עופות הנכר, 56.
- 60 . . . . . ישיבת מאה ושמונה . . . . . מונחי הקשר והאלקטרוניקה, 60. — תעתיק תנועת e, 76.
- 77 . . . . . ישיבת מאה ותשע . . . . . דברים לזכר ברוך קראו ז"ל, 78. — הרצאת הא' אברהם הלקין : "משה אבן-עזרא ולשון השיר", 79. — דיון סופי במונח "אייש — to man", 85. — דיון סופי בשמות העופות "נשר" ו"עיט", 89.
- שנת תשל"ג
- 97 . . . . . ישיבת מאה ועשר . . . . . דברים לזכר גרשון שופמן ז"ל, 97. — דברים לזכר דוב ב' גאפונוב ז"ל, 99. — הודעות : "לשונו" ; "הכתיב", 103. — אישור הצעת התקציב לשנת 1973—1974, 106. — דיון במונחי המכאניקה, 109.
- 116 . . . . . ישיבת מאה ואחת עשרה . . . . . דברי פתיחה מפי הא' הוז, 116. — ברכות, 119. — דברי הא' בן-חיים על מילונו של אליעזר בן-יהודה והמילון ההיסטורי שבהכנה, 118. — תערוכת בן-יהודה, 123.

123 . . . . . ישיבת מאה ושתיים עשרה .
שאלות בענייני ישיבה ק"י (כתיב), 124. — שימוש של שם הפעולה במונחים,
130. — אישור מונחי המכאניקה, 137. — מונחי הסרטוט, 140.

141 . . . . . ישיבת מאה ושלוש עשרה .
דברים לזכר ח' הזו ז"ל ולזכר א' שלונסקי ז"ל, 141. — אישור שינויים
במילון למונחי חקר העבודה, 149. — ענייני דקדוק: משקל פ ע י ל מגזרת
הכפולים, 150. — מינוי "נשיא האקדמיה בפועל", 153.

159 . . . . . ישיבת מאה וארבע עשרה .
בחירת חברים וחברים יועצים, 159. — בחירת מחצית המנהלה, 159.

161 הוועדים והוועדות

שנת תשל"ב

המינוח, 162. — הדקדוק, 164. — הדרכה לשונית, 164. — הפרסומים, 164.

שנת תשל"ג

המינוח, 165. — הדקדוק, 166. — הדרכה לשונית, 166. — הפרסומים, 166.

167 . . . . . המילון ההיסטורי של הלשון העברית

מישיבת הוועדה המדעית למפעל "אוצר מלים

175 . . . . . וצורותיהן לפי תעודות שבכתב"

179 . . . . . מישיבת ועד המינוח עם ועד הדקדוק

חברים באקדמיה בשנות תשל"ב-תשל"ג¹

- שרגא אברמסון
- אפרים אלימלך אורבך
- * שרגא אירמאי
- עלי איתן
- יהושע בלאו
- זאב בן-חיים
- דוד צבי בנעט
- * מאיר הלל בן-שמאי
- ניסן ברגגרין
- * אפרים ברודא
- אברהם יעקב ברנר
- חיים אריה גינזברג
- דוב ב' גאפונוב
- * גדעון גולדנברג
- אורי צבי גרינברג
- אהרן דותן
- חיים הזז
- אברהם ש' הלקין
- שמעון הלקין
- * גדעון הנמן
- נפתלי הירץ טור-סיני
- שמואל ייבין
- * משה ינון
- שאול ליברמן
- שלמה מורג
- * משה מייזלש
- * משה מיקם
- אהרן מירסקי
- עזרא ציון מלמד
- שמשון מלצר
- דב סדן
- * יזהר סמילנסקי
- אריה לייב פאיאנס

נבחר לחבר ביום כ' בסיון תשל"ג

נפטר ביום כ"ט באייר תשל"ג

נבחר לחבר-כבוד ביום כ' בסיון תשל"ג

נפטר ביום י"ד במנ"א תשל"ב

נבחר לחבר-יועץ ביום כ' בסיון תשל"ג

נפטר ביום כ' באד"ש תשל"ג

1 מינוי החברים, שנתמנו בשנים הקודמות — עי' "זיכרונות האקדמיה ללשון העברית", כרך א-ב, עמ' 9, כרך ג-ד, עמ' 1-2, כרך ה, עמ' 1-2, כרך ו, עמ' 1-2, כרך ז-ח, עמ' 3-4, כרך ט, עמ' 5-6, כרך י-יא, עמ' 5-6, כרך יב, עמ' 5-6, כרך יג, עמ' 3-4, כרך יד, עמ' 5-6, כרך טו, עמ' 5-6, כרך טז, עמ' 5-6, כרך יז, עמ' 5-6, כרך יח, עמ' 5-6.

היה חבר-יועץ, נבחר לחבר ביום כ' בסיוון תשל"ג
נפטר ביום כ"ד בכסליו תשל"ב
נפטר ביום ד' באייר תשל"ב

נפטר ביום ל' בסיוון תשל"ב

נפטר ביום ט"ז באייר תשל"ג

- * דן פגיס
- יעקב פולוצקי
- * אמציה פורת
- * עזרא פליישר
- שלמה צמח
- * גד בן-עמי צרפתי
- מנחם צבי קדרי
- יחזקאל קוטשר
- * ברוך קרוא
- אברהם קריב
- חיים רבין
- אליעזר שמשון רוזנטל
- יהודה רצהבי
- * יצחק שבטיאל
- גרשון שופמן
- חיים שירמן
- אברהם שלונסקי
- מאיר שלי
- שלום שפיגל

ההלטות האקדמיה

כללים בנטיית השם *

פרק שלישי: החולם

כלל א: חולם המתקיים בנטייה, ואינו תשלום דגש, נכתב מלא, בין שכתבו במקרא הוא מלא ובין שכתבו חסר, כגון: חוב, חול, חוף, סוד, עוף, מאוד, הדום, נוחח, ניצוף, גבעול, משעול, יהלום, רמון, ארון, אקו, תאו, אוצר, פוכב, מורג, יובל, פוכב, פותרת, שומרת, אורחה, דוברת, חוזה, מורה, בכורה, לבונה, רפסודה, פדפוד, חרגול, פרעוש, תרנגול, אפרוח, אשכול, משלוח.

הערות:

- א. אשכול ריבוי בניפרד ובנסמך אשכולות (במקרא בנסמך אשכולות).
- ב. שמות המסתיימים בחולם בהברה פתוחה, ריבויים -אים, כגון: אקו, אקואים; תאו, תאואים (גם תוא, תואים); בלו, בלואים. השמות דיו ורבוזא ריבויים דיואות, רבואות.
- ג. השמות מגור, מגוס, מתוק, החולם שבהם משתנה לשורק בנטייה וברבים.
- ד. שמות אחדים בעלי חולם מלא באים במקרא בקמץ קטן, כשהם מוקפים, כגון: גדל-פח, טהר-לב.

כלל ב: חולם, שהוא תשלום דגש, נכתב חסר, כגון: בר (בר כפיד), חר, מח, מברך, מארשה, אפר.

הערה:

השם גבוה נוטה בשתי דרכים: גבוה, גבוהי, וגם: גבה, גבהי, גבהי.

כלל ג: כל חולם, המתחלף בנטייה בקיבוץ, בקמץ קטן ובשווא, נכתב חסר.

1. החולם מתחלף בקיבוץ, כשהעיצור שלאחריו טעון דגש חזק, כגון: אמ, אמות; דב, דבים; חב, חבו; חל, חלין; חק, חקים; לאם, לאמים; אדם, אדמים; ירק, ירקים; ארף, ארפים; חשף, חשפים; עמק, עמקים; עקם, עקמים; ענג, ענגים; ערם, ערמים; עירם, עירמים; רטב, רטבים; אלמג, אלמגים; אלגם, אלגמים; חרטם, חרטמים.

הערה:

תן דעתך, שהשמות עקם, חשף וערם יש להם מקבילות במשקל קטול: עקום, עקומים; חשוף, חשופים; ערום, ערומים [כנגד ערם, ערמים]. בספרות שלאחר המקרא מצויה גם הצורה ארוד, ארוכים.

---

* נדונו בישיבות שונות של מליאת האקדמיה בשנות תשכ"ז-תשל"א (עי' "זיכרונות", יש"ע"ט, פ"ב, פ"ג, פ"ד, פ"ח, ק), וניסוחו נשלם בשנת תשל"ב. הפרקים הקודמים (הקמץ הגדול והפתח בכרך ז-ח ובכרך יג).

2. החולם מתחלף בדרך כלל בקמץ קטן, כשהעיצור שלאחריו פשוט ובשווא, כגון: חָקַק, חָקַקְתָּ; אָזַן, אָזְנִי; פָּתַל, פָּתַלְתָּ; קָדַשׁ, קָדַשְׁתָּ. הוא הדין לגבי שמות במשקל זה, משורשי ע' גרונית, כגון: פָּעַל, פָּעַלְתָּ, פָּעַלְתָּ; זָהַר, זָהַרְנוּ, זָהַרְתָּ; תָּאָר, תָּאָרְתָּ, תָּאָרְתָּ. תן דעתך: את הקמץ שבמלה פָּעַלְתָּ, פָּעַלְתָּ הוגים קמץ קטן. בעלי המסורת הספרדית נוהגים בקריאת התורה ובתפילה לבטא קמץ זה שבהברה הפתוחה a כדין שאר הקמצים בהברה פתוחה.

הערות:

- א. במקרא מצויות גם הצורות: תָּאָרוּ, פָּעְלוּ.
- ב. במספר שמות מן הסגוליים או ההולכים אחרי הסגוליים נוהג הקיבוץ בצד הקמץ הקטן, ואלה הם: גָּדְלוּ, חָמְצוּ, קָמְצוּ, רָכְסִי, מִשְׁכַּרְתוּ, מִרְכַּלְתָּךְ, חֲמַרִי (חומרי בית הלל). ויש גם להפך: קמץ קטן בצד הקיבוץ, שהוא עיקר, כגון: עָזָה, עָזִי.

ג. החולם שבשמות הסגוליים משתנה בריבוי לשווא, כגון: גָּרוֹת, כְּתָלִים, קִשְׁיִים; ובאות גרונית לחטף-קמץ, כגון: אָרְנִים, חֲדָשִׁים, עֲמָרִים.

הערות:

- א. בשם קָדַדְתָּ משתנה החולם לחטף-קמץ, ולפני שווא לקמץ-קטן כגון: קָדַדְתָּ, קָדַדְתָּ, קָדַדְתָּ, קָדַדְתָּ, וכו'.
- ב. צורת הריבוי של אָהַל היא אָהַלִים וגם אָהַלִים.
- ג. צורת הריבוי של קָדַשׁ ושל שָׂרַשׁ היא: קָדַשִׁים וגם קָדַשִׁים, שָׂרַשִׁים וגם שָׂרַשִׁים. קָדַשִׁים וְשָׂרַשִׁים נקראים בקמץ קטן מתחת לפה-פ. בעלי המסורת הספרדית נוהגים לקראם בקמץ גדול.
- ד. בספרות שלאחר המקרא מצויים כמה מן השמות במשקל פָּעַל בריבוי נפרד מלאים וי-ו כנגד חטף-קמץ, כגון: כֹּתְלִים, תּוֹאֲרִים, עוֹקְצִין, אֹנְסִין, עוֹנְשִׁין. גם בשמות אלה עה-פ נקראת בקמץ כבצורת הריבוי הרגילה של משקל פעל.
- ה. צורת הריבוי של בָּהֶן היא בְּהוֹנֹת, ושל נָה - נְוֹהוֹת.

כלל ד: שמות, שצורתם זכרית, והם דומים בשתי הברותיהם האחרונות לסגוליים, מתחלף בהם החולם בין ביחיד (כבשאר הסגוליים) ובין בריבוי בקמץ קטן, כגון: צָפְרָן, צָפְרָנִי, צָפְרָנִים; אֶשְׁבֵּרְןָ, אֶשְׁבֵּרְנִים; בְּדִלַח, בְּדִלְחִים; מְקַטְרָן, מְקַטְרִים.

כלל ה: שמות, שצורתם נקבית, והם דומים בשתי הברותיהם האחרונות לסגוליים, נוטים ביחיד כסגוליים, אבל בריבוי החולם מתקיים ונכתב מלא, כגון: כְּתָבְתָּ, כְּתָבְתָּי, כְּתוּבוֹת; מְהַמְרֵת, מְהַמְרוֹת; צְמַרְמַרְתָּ, צְמַרְמַרְתוּ, צְמַרְמוֹרוֹת; כְּתַנְתָּ, כְּתַנְתָּי, כְּתוּנוֹת; גְּלַגְלַת, גְּלַגְלוֹת; מְחַלְקֵת, מְחַלְקוֹת (במקרא: גְּלַגְלוֹתָם, מְחַלְקוֹתָם); אֶשְׁמַרְתָּ, אֶשְׁמַרוֹת.

כלל ו: צורת הריבוי של השמות שבלת וצפור היא שבלים, צפורים וגם שבלים וצפורים כבמקרא.

כלל ז: שמות סגוליים משורשי ל-ה, כגון: יפי, עני, עבי, קשי, באים בחולם חסר בנפרד, ובחולם חסר או בשווא (ומתחת לעיצור גרוני בחטף-קמץ) בצורת הנסמך. קרי (-אף) לעולם בחטף-קמץ. בנטייה החולם מתחלף בקמץ קטן כדין, כגון: יפיו, עניו וכר.